

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก*
Public participation in Local Development Plan: A case study of Ongkarak
Subdistrict Administrative Organization, Ongkarak District,
Nakhonnayok Province.

กมลธิดา แสงทอง**
Kamolthida Sangthong
6514830056@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และ (3) ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจาก 366 กลุ่มตัวอย่างและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 คน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า (1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมแตกต่างกัน (2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ (3) ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และงบประมาณที่มีอยู่จำกัด จึงทำให้การแก้ไขปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็วเท่าที่ควร ในด้านของผู้นำชุมชนที่มีความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นส่วนน้อย และระเบียบ กฎหมาย หนังสือสั่งการต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสับสนจึงทำให้การดำเนินงานล่าช้า

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์

Keywords: Participation; Local Development Plan; Ongkarak Subdistrict Administrative Organization

*บทความนี้เรียบเรียงจากกรณีศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

**นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

นับตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีผลทำให้ต้องประกาศพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พร้อมทั้งแผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการกระจายอำนาจจากราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ได้มีอำนาจหน้าที่อย่างอิสระในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบริหารงานทั่วไปการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการเงินและการคลัง เป็นต้น (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2566, หน้า 9) และตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารงานสอดคล้องกับแนวทางการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับ ตามพระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจใหแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยในมาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง จำนวน 31 ประการ โดยเฉพาะ “ (1) มีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง” โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ มากที่สุด (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2558, หน้า 1) แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นกรอบและแนวทางในการบริหารงานท้องถิ่นให้มีความคล่องตัวและสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น ตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหาร ยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด นโยบายรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนได้รับโอกาสในการแสดงออกความรู้สึกนึกคิด แสดงออกในสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีการแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติ โดยตามแนวคิดและทฤษฎีของ Cohen&Uphoff 1981 (อ้างถึงในเดช อุณหะจิรังรักษ์, 2566, หน้า 113-116) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหา ความต้องการและความเดือดร้อนในพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างดี ซึ่งหากผู้ที่ทราบปัญหาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวางแผนพัฒนาจะช่วยแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดกับความต้องการมากขึ้น และยังเป็นการลดค่าใช้จ่าย ลดการสูญเสียเวลา ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างกรานนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งยังช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน โดยในช่วงที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์ ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามภารกิจอำนาจและหน้าที่ และนำไปจัดทำโครงการสำหรับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนำไปเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายในแต่ละปี

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้เป็นบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์และปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของหน่วยงาน จึงสนใจศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางสังคมและภารกิจที่ได้รับมอบหมาย อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

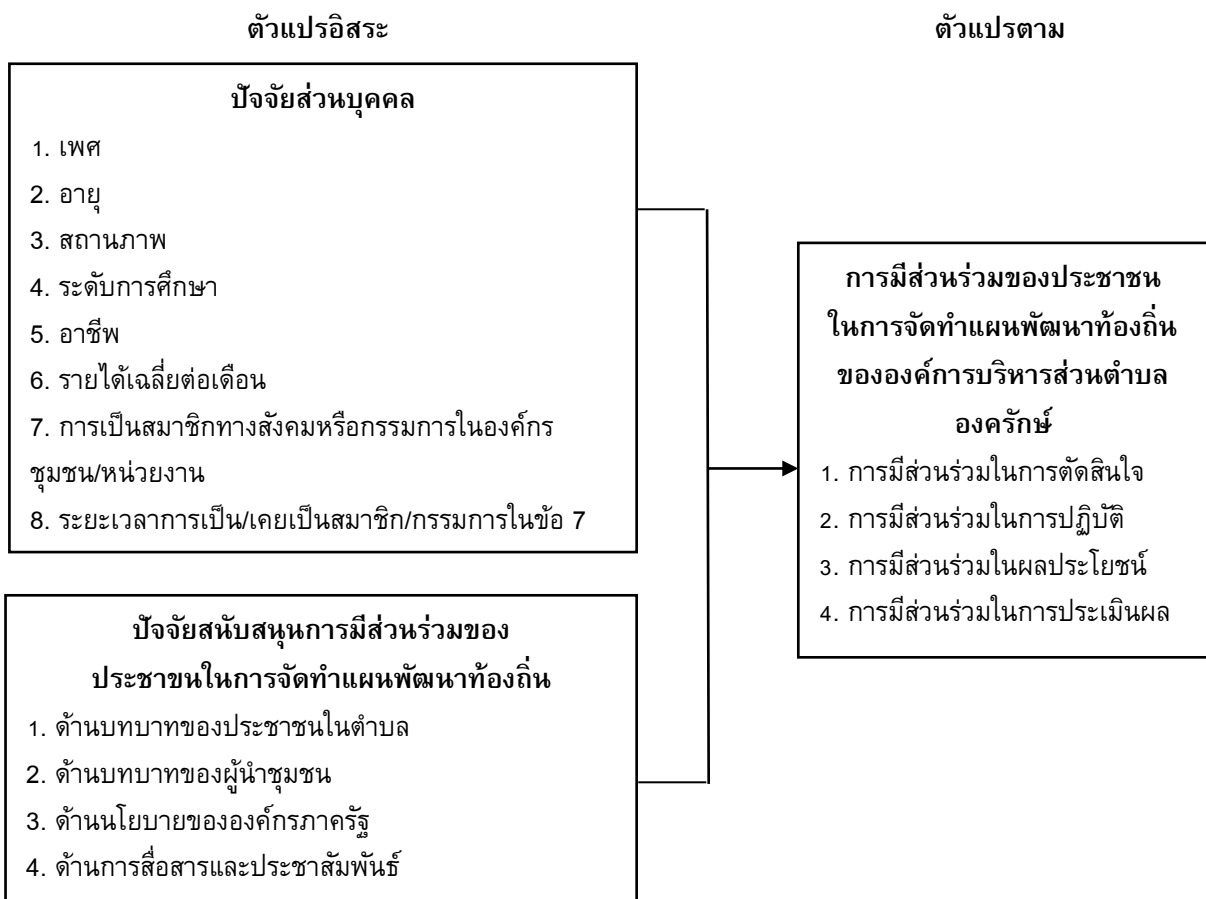
1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์

สมมุติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกทางสังคมหรือกรรมการในองค์กรชุมชน/หน่วยงาน และระยะเวลาการเป็น/เคยเป็นสมาชิก/กรรมการ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
2. ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย ด้านบทบาทของประชาชนในตำบล ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านนโยบายขององค์กรภาครัฐ ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ โดยนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนของ (Cohen&Uphoff, 1981 อ้างถึงในเดช อุณหะจิรังรักษ์, 2566, หน้า 113 - 116) มากำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ทำการเก็บข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากร เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ จำนวน 4,270 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 366 คนโดยคำนวณตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มร้อยละ 5 (เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566, หน้า 65) และการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 6 หมู่บ้านโดยใช้สูตรดังนี้ (เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566, หน้า 27-28)

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด } X \text{ จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ สมาชิกสภาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนประชาชนทั่วไป จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกทางสังคมหรือกรรมการในองค์กรชุมชน/หน่วยงาน และระยะเวลาการเป็น/เคยเป็นสมาชิก/กรรมการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยด้านบทบาทของประชาชนในตำบล ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านนโยบายขององค์กรภาครัฐ และด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท 5 ระดับ (เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566, หน้า 62-63)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้คำถามปลายเปิด

2. การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview or formal interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดตายตัว (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2566, หน้า 51)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) F-test (One-way ANOVA) และสถิติหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis)

วิธีการสร้างและทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการพิจารณา และทำการปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากขึ้นตามคำแนะนำ ผ่านการประเมินความตรงเนื้อหา (Index of Congruence : IOC) ของ Rovinelli, R. J. and Hambleton, R. K. 1977 (อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์,

2566, หน้า 113-117) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ผลจากการประเมินค่าเครื่องมือ IOC มีค่าเฉลี่ยคะแนนชุดนี้เท่ากับ 0.98 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จำนวน 30 คน มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Coefficient of Reliability) โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS ต้องมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป ถือว่ามีระดับความเชื่อมั่นที่สูงเป็นที่ยอมรับได้ ผลคำนวณค่า Cronbach's alpha ของคำถามได้ 0.983

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ศึกษาการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	142	38.80
ชาย	224	61.20
รวม	366	100.00
อายุ		
18 – 30 ปี	79	21.60
31 – 40 ปี	112	30.60
41 – 50 ปี	111	30.30
51 ปี ขึ้นไป	64	17.50
รวม	366	100.00
สถานภาพสมรส		
โสด	157	42.90
สมรส	157	42.90
หย่าร้าง	29	7.90
แยกกันอยู่	18	4.90
หม้าย	5	1.40
รวม	366	100.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา/ประถมศึกษา	52	14.20
มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส.	134	36.60
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	152	41.50
สูงกว่าปริญญาตรี	28	7.70
รวม	366	100.00

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	150	41.00
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	50	13.70
พนักงานบริษัทเอกชน	68	18.60
เกษตรกร	41	11.20
รับจ้างทั่วไป	34	9.30
อื่น ๆ	23	6.30
รวม	366	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	57	15.60
10,001 – 15,000 บาท	90	24.60
15,001 – 20,000 บาท	80	21.90
มากกว่า 20,000 บาท	139	38.00
รวม	366	100.00
การเป็นสมาชิกทางสังคมหรือกรรมการใน		
องค์กรชุมชน/หน่วยงาน		
เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	18	4.90
เป็นสมาชิก อสม. หมู่บ้าน	28	7.70
เป็นกรรมการหมู่บ้าน	40	10.90
เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	18	4.90
เป็นสมาชิกกลุ่มสตรี	0	0.00
เป็นกรรมการโครงการอื่น ๆ หมู่บ้าน	0	0.00
ไม่เคยเป็น	262	71.60
รวม	366	100.00
ระยะเวลาการเป็น/เคยเป็นสมาชิก/กรรมการ		
ไม่เกิน 1 ปี	302	82.60
2 – 4 ปี	51	13.90
5 – 7 ปี	7	1.90
8 ปีขึ้นไป	6	1.60
รวม	366	100.00

จากตารางที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.20 มีอายุส่วนใหญ่ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.60 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสดและสมรส คิดเป็นร้อยละ 42.90 ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 41.50 ส่วนใหญ่มีอาชีพ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 41.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ มากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.00 ส่วนใหญ่ไม่เคยเป็นสมาชิกทางสังคมหรือกรรมการ

ในองค์กรชุมชน/หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 71.60 และส่วนใหญ่เป็นสมาชิก/กรรมการ ไม่เกิน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.60

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหาร ตำบลองครักษ์

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test/F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐานการศึกษา
เพศ	1.48	0.13	ไม่แตกต่างกัน
อายุ	11.18	0.00*	แตกต่างกัน
สถานภาพ	11.17	0.00*	แตกต่างกัน
ระดับการศึกษา	3.25	0.02*	แตกต่างกัน
อาชีพ	7.97	0.00*	แตกต่างกัน
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	4.44	0.00*	แตกต่างกัน
การเป็นสมาชิกทางสังคม	3.47	0.00*	แตกต่างกัน
ระยะเวลาการเป็นสมาชิก	5.47	0.00*	แตกต่างกัน

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกทางสังคมและระยะเวลาการเป็นสมาชิก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกทางสังคมและระยะเวลาการเป็นสมาชิก ที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชน	\bar{x}	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.86	0.86	มาก
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.98	0.75	มาก
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.03	0.57	มาก
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.03	0.67	มาก
รวม	3.98	0.68	มาก

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.67) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.75) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1.การเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.78	0.86	มาก
2.การเข้าร่วมเสนอปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในการประชุมประชาคม	3.94	0.94	มาก
3.การเข้าร่วมพิจารณาสาเหตุของปัญหาหรือความต้องการในชุมชน	3.92	0.91	มาก
4.การมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนและกำหนดแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของตำบล	3.90	1.01	มาก
5.การเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความคิดเห็นในการจัดอันดับความสำคัญของแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่จะนำมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.86	1.01	มาก
รวม	3.88	0.86	มาก

จากตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88, S.D. = 0.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การเข้าร่วมเสนอปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในการประชุมประชาคมอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.94, S.D. = 0.94$) รองลงมา คือ การเข้าร่วมพิจารณาสาเหตุของปัญหาหรือความต้องการในชุมชน ($\bar{x} = 3.92, S.D. = 0.91$) และการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและกำหนดแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของตำบล ($\bar{x} = 3.90, S.D. = 1.01$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1.การจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ประชาชนในตำบลเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมการแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันลอยกระทง เป็นต้น	4.03	0.76	มาก
2.การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นฯ หรือมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	4.02	0.77	มาก
3.การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.99	0.85	มาก
4.การมีส่วนร่วมกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.95	0.87	มาก
5.การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากรเพื่อชุมชน เช่น สละแรงงาน เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.86	0.96	มาก
รวม	3.86	0.75	มาก

จากตารางที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86, S.D. = 0.75$)) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่นประชาชนในตำบลเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมการแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันลอยกระทง เป็นต้น ซึ่งอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.03, S.D. = 0.76$) รองลงมา คือ การร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02, S.D. = 0.77$) และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามแผนพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99, S.D. = 0.85$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมร่วมกับท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น	4.04	0.61	มาก
2. ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมร่วมกับท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน	4.21	0.71	มาก
3. ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมร่วมกับท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ	3.87	0.82	มาก
4. ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมร่วมกับท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านการศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี	4.06	0.78	มาก
5. ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมร่วมกับท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านการพัฒนากีฬาและนันทนาการ	3.97	0.64	มาก
รวม	4.03	0.57	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03, S.D. = 0.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมร่วมกับท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.21, S.D. = 0.71$) รองลงมา คือ ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมร่วมกับท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านการศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06, S.D. = 0.78$) และประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมร่วมกับท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04, S.D. = 0.61$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ประชาชนในตำบลได้รับทราบถึงการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการประกาศหรือการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ	3.95	0.68	มาก
2. ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.01	0.84	มาก
3. กรณีมีการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประชาชนในตำบลได้เข้าร่วมรับฟังการประชุมและแสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาท้องถิ่น	4.09	0.72	มาก
4. ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าร่วมการประเมินความพึงพอใจในแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาท้องถิ่น	4.10	0.79	มาก
5. ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินแผนงาน โครงการและกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.98	0.73	มาก
รวม	4.03	0.67	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03, S.D. = 0.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าร่วมการประเมินความพึงพอใจในแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.10, S.D. = 0.79$) รองลงมา คือ กรณีมีการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประชาชนในตำบลได้เข้าร่วมรับฟังการประชุมและแสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09, S.D. = 0.72$) และประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.01, S.D. = 0.84$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์

ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วม ของประชาชน	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.88	0.13		6.74*	0.00
บทบาทของประชาชนในตำบล	-0.25	0.04	-0.21	-6.22*	0.00*
บทบาทของผู้นำชุมชน	0.79	0.05	0.76	15.29*	0.00*
นโยบายขององค์กรของภาครัฐ	0.31	0.04	0.31	7.21*	0.00*
การสื่อสารและประชาสัมพันธ์	-0.03	0.03	-0.03	-1.09	0.27
R = 0.895 R ² = 0.801 S.E. = 0.30 F = 362.27 Sig.=0.000					

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่าค่า R เท่ากับ 0.895 และ R Square เท่ากับ 0.801 หมายความว่า ปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ได้ร้อยละ 80.1 ดังนั้น ปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ บทบาทของประชาชนในตำบล บทบาทของผู้นำชุมชน และนโยบายขององค์กรภาครัฐ โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เมื่อบทบาทของประชาชนในตำบล เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.25 คะแนน (p-value < 0.05)
2. เมื่อบทบาทของผู้นำชุมชน เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.79 คะแนน (p-value < 0.05)
3. เมื่อนโยบายขององค์กรของภาครัฐ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.31 คะแนน (p-value < 0.05)

ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

1. ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านบทบาทของประชาชนในตำบล

ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในกระบวนการการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และมองไม่เห็นถึงประโยชน์หรือความสำเร็จในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จึงทำให้กระบวนการประชาคมเพื่อจัดทำแผนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 กล่าวว่า “พบได้ว่าประชาชนบางส่วนไม่เห็นประโยชน์ของการประชุมประชาคมเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวบางคนคิดว่าไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงไม่ได้คิดจะมาเข้าร่วมเพราะคิดว่าเสียเวลาทำมาหากิน” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) มีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 ที่กล่าวว่า “ประชาชนในตำบลให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นน้อยมาก ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจว่าการทำแผนมันดีอย่างไร มันช่วยอะไร แล้วมันจะส่งผลกระทบต่อพวกเขา” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

2. ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านบทบาทของผู้นำชุมชน

ในการบริหารงานท้องถิ่นผู้นำชุมชนถือเป็นผู้สำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงต้องมีบทบาทของผู้นำชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 “เวลามีเรื่องเดือดร้อนก็แจ้งปัญหาผ่านผู้นำชุมชนทั้งผู้ใหญ่บ้าน

สมาชิกสภาฯ รวมถึงผู้บริหารท้องถิ่น ...” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 ที่กล่าวว่า “ผู้นำชุมชนในตำบลองค์กรฯถือว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทในการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เพราะว่าผู้นำชุมชนจะสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นคนต่างถิ่น ทำหน้าที่เปรียบเสมือนคนกลางคอยสื่อสารให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ รวบรวมความคิดเห็นจากประชาชนและนำข้อมูลปัญหาในพื้นที่มาเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป ...” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

3. ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านนโยบายขององค์กรภาครัฐ

จะเห็นได้ว่านโยบายขององค์กรภาครัฐสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกรูปแบบ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 “โดยส่วนตัวแล้วผมมองว่านโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมพอสมควรเลย เห็นได้จากในระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะให้ประชาชนได้เข้าร่วมทุกกระบวนการ” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 “ระเบียบในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลซึ่งจะเห็นได้จากคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นหนึ่งในคณะกรรมการเหล่านี้จะต้องมาจากตัวแทนประชาชนในแต่ละหมู่” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

4. ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์

การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ถือเป็นกระบวนการสำคัญหนึ่งในขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และส่งผลให้แผนพัฒนาท้องถิ่นได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจนนำไปสู่ประสิทธิผลอย่างสูงสุดได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 “การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างดี แต่ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลระยะห่างค่อนข้างมาก ในอนาคตควรมีการปรับปรุงหอกระจายข่าวให้เป็นเสียงไร้สายระยะทางไกล ๆ ” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

กระบวนการตัดสินใจถือเป็นการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกนึกคิดถึงการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 “ประชาชนในตำบลได้เข้าร่วมประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีการแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการ และได้ร่วมกันจัดลำดับความสำคัญก่อนและหลังของปัญหารวมถึงวางแผนกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งก็จะส่งผลให้การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเกิดจากการรับรู้ข้อเท็จจริงของประชาชนและแก้ปัญหาได้ตรงความต้องการของประชาชนเอง” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) และคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 “การพิจารณาจัดทำกิจกรรมหรือโครงการในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรฯ

ควรพิจารณาถึงลำดับความสำคัญเป็นหลัก โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

การให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรม ประชาชนได้ลงมือทำร่วมกัน ในชุมชนจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและส่งผลต่อผลสำเร็จในองค์กรได้เป็นอย่างดี ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 “ การจัดกิจกรรมและโครงการอยู่บ่อยครั้ง และได้มีการเชิญชวนประชาชนมาเข้าร่วมในกิจกรรมเสมอ ซึ่งประชาชนในตำบลก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีโดยเฉพาะโครงการแข่งกีฬาสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนที่กำลังจะเกิดขึ้นอีกปี ...” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 “ การจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาท้องถิ่นประชาชนในตำบลได้เข้าร่วมในทุกกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมหรือโครงการส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการของประชาชนเสนอเข้ามา ดังนั้น เมื่อดำเนินกิจกรรมจึงได้เชิญชวนประชาชนในตำบลเข้าร่วม ...” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ในกระบวนการของการรับผลประโยชน์ทั้งผลประโยชน์ในเชิงวัตถุ หรือผลประโยชน์ด้านสังคม ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ควรกระทำเนื่องจากการเป็นหน่วยงานภาครัฐ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 “ เนื่องจากกิจกรรมหรือโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นส่วนใหญ่เกิดมาจากปัญหาและความต้องการของประชาชนเอง ดังนั้น การร่วมรับผลประโยชน์ของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ประชาชนในตำบลจะเกิดขึ้นในวงกว้าง ...” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลถือเป็นการวัดผลและวิเคราะห์การดำเนินงานของโครงการและกิจกรรม เป็นการวิเคราะห์ข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาการดำเนินการต่อไป ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 “ หลังจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นเรียบร้อยแล้วจะมีการแจ้งให้ประชาชนทราบถึงผลการดำเนินงานดังกล่าวภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ว่าการดำเนินงานเป็นไปตามกรอบแนวทางและวัตถุประสงค์ตามกิจกรรมโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ พร้อมทั้งมีการประเมินผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรฯในแต่ละปีในรูปแบบของการทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ ประชาชน ผู้นำชุมชน เป็นต้น แต่ปัจจุบันจะพบว่าประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญกับการดำเนินการดังกล่าว เนื่องจากอาจไม่เข้าใจถึงบทบาทของตนและเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 “ ในมุมมองของประชาชนมองว่าอุปสรรคในเรื่องของความรู้ความเข้าใจของประชาชนยังไม่เพียงพอ การดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นไปได้ยาก อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ก็ให้ความสำคัญกับเรื่องปากท้องมากกว่าการเข้าร่วมการประชุม

ประชาคม ...” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) และคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 ที่กล่าวว่า “ ประชาชนไม่มีเวลามาประชาคมเพราะต้องทำมาหากิน และขอเสนอว่าควรมีการปรับปรุงระเบียบเรื่องค่าตอบแทนให้กับประชาชนที่มาประชุมประชาคม ในเรื่องของค่าตอบแทนเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจพร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปในตัว ” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567) ประกอบกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 4 “ งบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับจัดสรรมีอย่างจำกัดจึงทำให้การแก้ไขปัญหาให้ประชาชนจึงเป็นไปด้วยความล่าช้า ” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2567)

ผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ตารางที่ 9 สรุปแสดงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ประเภทปัญหา	ระดับของปัญหา			เหตุผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ประชาชนยังไม่เข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	✓			ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จึงทำให้ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วม
2. ผู้นำชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของตนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	✓			ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว
3. ช่วงเวลาของการประชุมประชาคม		✓		การประชุมประชาคมประชาชนต้องเสียสละเวลาซึ่งอาจทำให้สูญเสียรายได้
4. ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเกิดความสับสนเนื่องจากระเบียบกฎหมายต่าง ๆ		✓		ระเบียบ กฎหมาย และหนังสือสั่งการมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสับสน และทำให้การดำเนินงานล่าช้ายิ่งขึ้น
5. ประชาชนเบื่อหน่ายที่จะเสนอปัญหา เนื่องจากเสนอแล้วไม่ได้รับการแก้ไขในทันที		✓		งบประมาณที่องค์กรบริหารส่วนตำบลได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน
รวม	2	3	0	

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสามารถอภิปรายตามกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกทางสังคม และระยะเวลาการเป็นสมาชิกที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน มีเพียงปัจจัยส่วนบุคคลในด้านเพศ ที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ น้ำทิพย์ สุวรรณทอง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพัน อำเภอลำใหม่ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพันไม่แตกต่างกัน

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ โดยภาพรวมผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมด ทั้ง 4 ด้าน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ เป็นไปตามแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์มีฐานะเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงสามารถเข้าถึงประชาชนและรับรู้ปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ง่ายกว่าหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พชร โทพล (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนารายณ์ อำเภอมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนารายณ์ อำเภอมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของ สราวุธ สิบเพ็ชร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวดี ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก

3. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในลำดับแรก คือ การที่ตัวประชาชนเองไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากมองว่าเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงฝ่ายเดียว สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพ์พร เริงชัย (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลดงคอน อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่า ประชาชนบางคนก็คิดว่าจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่มีประโยชน์กับตนเองโดยตรง จึงทำให้การดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ประกอบกับการศึกษาของ ชาญชัย เชื้อกล้า (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองพลู อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรค

1. เวลาการจัดประชุมประชาคมแผนพัฒนาไปตรงกับเวลาทำงาน
2. ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความสนใจ
3. ขาดการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง
4. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ
5. ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัยครั้งนี้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านที่เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในผลการดำเนินงาน และการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในแนวการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมโดยไม่ปล่อยให้องค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์ แก้ไขปัญหาอยู่ฝ่ายเดียวโดยประชาชนไม่ให้ความสนใจ

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษาให้กว้างกว่านี้โดยเป็นการบูรณาการร่วมกัน เช่น เทศบาลนคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น

2.3 การนำปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน มาใช้ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นยังถือเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งอาจส่งผลต่อการสร้างคำถามในการจัดทำแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือ ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรนำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชาชนที่ไม่ใช่พื้นที่ในการวิจัยของตนเอง เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรงซึ่งจะนำมาซึ่งการเก็บข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2558). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2566). *เอกสารประกอบการบรรยายระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ชาญชัย เชื้อกล้า. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองพลู อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เดช อุณหะจิริงรักษ์. (2566). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

น้ำทิพย์ สุวรรณทอง. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพัน อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พชร โทพล. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนาราชควาย อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- พิมพ์พร เริงชัย. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบล
ดงคอน อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง).
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2566). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิเคราะห์เบี่ยงวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
- สรารุช สืบเพ็ชร์. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลทะเล
ทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุวดี ไกรสกุล และ จุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา
องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- คนที่ 1 คำชาย, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กุมภาพันธ์ 2567
- คนที่ 2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 กุมภาพันธ์ 2567
- คนที่ 3 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 กุมภาพันธ์ 2567
- คนที่ 4 ผู้ใหญ่บ้านตำบลลองครักษ์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 13 กุมภาพันธ์ 2567